ఉపసంహారము

తెలిసియో తెలియకయో అన్నిప్రాణులచేతను మోక్ష ప్రాప్తికి ప్రయత్నము చేయబడునను సంగతి మనకు తెలియును. ఈ విషయమున కొంచెము చర్చించెదము.

ఆద్యశంకరాచార్యులవారి శిష్యపరంపరలో సర్వజ్ఞముని అను ఒక యోగ్యుడును, విద్వాంసుడును అగు ఆచార్యుడు ఉండెను. ఆయన ముముక్షువులకు అత్యంత మనోరంజకమగు బ్రహ్మానందానుభవము కలుగజేయుటకు అద్వితీయసాధనముగా "సంక్షేపశారీరకము" అను రమ్యమగు శ్లోకబద్ధగ్రంథమునొకదానిని రచించెను. దాని ఉపోద్ఘాతము నందిట్లున్నది.

ఇహ జగతి హి సర్వో జన్తుః నిరతిశయం సుఖముత్తమం మమాస్తు,
వ్యుపరమతు తథోపఘాతరూపం విషయజదుఃఖమితి స్పృహాం కరోతి॥

ఈజగమున ప్రతిప్రాణియును తనకు నిరతిశయమగు ఉత్తమ సుఖము కలుగవలెననియు ఖేదమును కలిగించు విషయజన్యదుఃఖము నశించవలెననియు కోరును.

కొందరు ఇట్లు ప్రశ్నించవచ్చును. ఈసుఖముస్వర్గమే. అన్ని ప్రాణులును స్వర్గమునే కోరును. 'మోక్షమును కాదు. స్వర్గసుఖమును పొందుటను గురించి శ్రుతులుకూడ ఉన్నవి.

'దర్శపూర్ణమాసాభ్యాం స్వర్గకామో యజేత।"
"అపామ సోమమమృతా అభూమ॥"

ఈసందేహమును లేకుండచేయుటకు సర్వజ్ఞముని నిరతిశయము ఉత్తమము అను రెండువిశేషణములు సుఖమునకు చేర్చెను. స్వర్గసుఖము క్షయ, సాతిశయదోషములతో కూడియున్నది.

దృష్టవదానుశ్రవికః సహ్యావిశుద్ధిః క్షయాతిశయయుక్తః।
తద్విపరీతః శ్రేయాన్ వ్యక్తావ్యక్తజ్ఞవిజ్ఞానాత్ ॥

ఈలోకము, వీనిభోగములు దుఃఖమిశ్రితములు, క్షణికములు, సాతిశయములు. దోషములతో కూడినవి. ఈ దేవిధముగా స్వర్గలోకమును, అందలిభోగములును కూడ దోషభూయిష్ఠములే. కావున ఈ రెంటికంటెను మోక్షమే శ్రేష్ఠము. మోక్షము వ్యక్త- భూతాదులు, అవ్యక్త-మాయ. జ్ఞ-పురుషుడు వీని జ్ఞానముచే కలుగును.

తే తం భుక్త్వా స్వర్గలోకం విశాలం క్షీణే పుణ్యే మర్త్యలోకం విశన్తి ।

స్వర్గమునకు వెళ్ళినవారు తమపుణ్యము ఉన్నంతకాలము స్వర్గసుఖములు అనుభవించి పుణ్యక్షయము అగుటతోడనే మరల మర్త్యలోకమునకు వచ్చెదరు. శ్రుతికూడ చెప్పుచున్నది.

యావత్సంపాతముషిత్వా ... ...

... తతో హీనం హీనతరం వా విశన్తి ॥

పుణ్యము ఉన్నంతవరకు స్వర్గమునందు ఉండి మరల హీనమగు జన్మమును పొందెదరు. కావున స్వర్గసుఖము క్షయకరము అనునది నిశ్చితము. అది సాతిశయదోషరహితముకూడ కాదు. ఏలనన స్వర్గమునందు ఉండువారికికూడ ఒకదానికంటె మరియొకటి ఉత్తమమగు భోగము లభించును. ఈసుఖతారతమ్యమునుగురించి శ్రుతి ప్రమాణము కలదు.

తే యే శతం మానుషాః ఆనన్దాః స ఏకో మనుష్యగన్ధర్వాణామానన్దః॥

మనుష్యలోకమునందలి నూరుఆనందములు మనుష్యగంధర్వుల ఒకఆనందముతో సమానము. ఈవిధముగా ఆనందము ఉత్తరోత్తరము ఔన్నత్యము కలిగియుండుటచే సాతిశయము.

ఈమనుష్యలోకమున బీదవానికంటె సామాన్యమానవుని జీవి కొంతవైభవోపేతముగా నుండును. శ్రీమంతుని జీవితము వైభవోపేతముగా నుండును. మహారాజులజీవితము ఇంతకం వైభవోపేతముగా నుండును. ఇది చూచి అవివేకులగు పామరు

లకు ఈర్ష్య కలుగును. వారు దుఃఖించెదరు. ఇదేవిధముగ స్వర్గసుఖమునందుకూడ సాతిశయత్వము ఉండుటచే ఒకనిసుఖమునుచూచి మరియొకరు దుఃఖించుట జరుగును. కావుననే ఈశ్వరకృష్ణుడు తాను రచించిన కారికయొక్క ఉత్తరార్ధమున "తద్విపరీతః శ్రేయాన్" అని వ్రాసెను.

అనగా సర్వజ్ఞముని చెప్పినప్రకారము నిరతిశయసుఖము స్వర్గము కాదు, మోక్షమే. ఈవిషయమున సందేహములు ఉండకూడదని ఆయన తరువాతి కారికలో స్పష్టముగా చెప్పెను.

నిరతిశయసుఖం చ దుఃఖజాతవ్యుపరమణం తు వదన్తి మోక్షతత్త్వమ్
ఇతి భవతి వినా ప్రమాణమస్మిన్ స్ఫుటతరమస్య సదాస్తి మోక్షవాఞ్ఛా॥

నిరతిశయసుఖము అనగా అన్నివిధములగు దుఃఖములను నశించుట. ఇట్టి సుఖము మోక్షమే, మరియొకటి కాదు. కావున ఇక ప్రమాణములు ఇవ్వనక్కరలేదు. ఈప్రపంచమున అన్నిప్రాణులును మోక్షమునే కోరును అని రుజువగుచున్నది.

ఈజగమునందలి అన్నిప్రాణులకును ఈకోరిక కలుగును అని పైన వ్రాయబడినది. ఈప్రాణిశబ్దముయొక్క యథార్థమగు అర్థమును విచారింతము. మనుష్యుని పరమేశ్వరుడు అన్నిప్రాణులకంటెను ఎక్కువబుద్ధిని ఇచ్చి సృష్టించెను. అతడు సాతిశయాదిదోషములను విచారించి విషయజన్యసుఖమువైపునకు వెళ్ళకుండ మోక్షసుఖము వైపునకు ప్రవృత్తుడగును అని అంగీకరించవచ్చునేమో! కాని ప్రతిప్రాణియు మోక్షసుఖమును కోరి, దానికొరకు ప్రయత్నించునని అంగీకరించుట ఎట్లు? ఈసందేహము మామూలే. దీనికి సమాధానము చెప్పుటకుముందు సుఖదుఃఖములను వివరించెదము.

సర్వం పరవశం దుఃఖం సర్వమాత్మవశం సుఖమ్ ।
ఇతి వ్యాఖ్యా సమాసేన సర్వత్ర సుఖదుఃఖయోః॥

పరాధీనత కొంచెమైనను దుఃఖకరమే. స్వతంత్రము సుఖము. ఇదియే సుఖదుఃఖముల సంక్షిప్తవ్యాఖ్య.

ఈవ్యాఖ్యను సూక్ష్మబుద్ధితో ఆలోచించినచో ఇది యథార్థము అని తప్పక తెలియును. దీనియాథార్థ్యమువలె పశుపక్షికీటాది ప్రాణులన్నియును మోక్షాభిముఖములే అనునది యథార్థము అని నిశ్చయింపబడును. వానియందు అంత బుద్ధివైశద్యము లేనందున తెలిసికొనలేకపోయియుండవచ్చును. కావుననే ఆదియందు 'తెలిసియో, తెలియకయో' అనుపదములు వాడబడెను. ఎంతయో సుఖముగా పంజరములోనుంచి పెంచవలెనను తలంపుతో పిట్టను పట్టుకొనబోయినచో ఆపక్షి అరచును. ముక్కుతో పొడుచును. ఇట్లు ఎన్నియో చేయును. చివరకు తనకంటె ఎక్కువశక్తి కలవానిచేతిలో లొంగిపోవును. "జీవన్నరో భద్రశతాని పశ్యేత్." జీవించు నరుడు మంగళములను పొందును అని ఆలోచించి జీవించియున్నచో వీలుదొరికినప్పుడు పారిపోగలనని బంధనమును అంగీకరించును. ఏకొంచెము వీలుదొరకినను పారిపోవును. ఎంతయో కాలము పెంచినతరువాత పశుపక్ష్యాదులకు పరాధీనతలో సుఖభ్రాంతి కలుగును. శేళ్ళగుంపులో పెంచబడిన సింహపుపిల్లకూడ నేను లేడిపిల్లను అను భ్రాంతి కలిగి నక్కకుకూడ బెదరును. యథార్థమునకు ఏపశువుకాని, పక్షికాని పరాధీనతలో సుఖముకలదని తలచదు. పశుపక్ష్యాదులుకూడ స్వాతంత్ర్యమునే కోరును. "సర్వ ఏవ జన్తుః" అనుపదములు సక్రమముగనే ఉన్నవి. మనుష్యులే కాదు, పశుపక్ష్యాది ప్రాణులన్నియును కూడ నిరతిశయసుఖముకొఱకును, దుఃఖధ్వంసముకొఱకును ప్రయత్నించును. ఈసుఖదుఃఖాభావమే మోక్షము. కావున ప్రతిప్రాణియు మోక్షాభిముఖమే అనునది నిర్వివాదము. "తెలిసియో, తెలియకయో" అనుపదములు మూలమునందు కలవు. మానవులలోకూడ పామరులును, అతిప్రాకృతులును ఆకు నాకు కడుపునింపుకొనుటయే

పరమార్థము అని తలచెదరు. వారు అందరును తమంతటతాము మోక్షాభిముఖముగా ప్రవర్తించెదరనునది అంగీకరించబడదు. ముముక్షువులుమాత్రమే మోక్షాభిముఖప్రవృత్తిని కలిగియుందురని తెలిసికొనదము.

ఈవిధముగా మోక్షప్రాప్తికొరకు ప్రయత్నించు ప్రాణులన్నిటికిని పరమకృపాపరుడగు పరమాత్ముడు సంసారసాగరమును దాటుటకు దృఢముగు నౌక అనబడు మనుష్యశరీరమును, ఉపదేశకులగు మహాత్ములను నావికులను, వేదశాస్త్రాదిసాధనములను సృష్టించెను.

నృదేహమాద్యం సులభం సుదుర్లభం ప్లవం సుకల్పం గురుకర్ణధారమ్ ।
మయానుకూలేన నభస్వతేరితం పుమాన్భవాబ్ధిం న తరేత్స ఆత్మహా ॥

ఇంతవరకు ప్రయత్నము సులభసాధ్యము. కాని ఇటుతరువాత మరల మనుష్యశరీరము లభించుట చాలకష్టము. ఈమనుష్యశరీరము బలమైన పడవవంటిది. దీనికిగురువు ఉపదేశకుడను నావికుడు కలడు. నేను (భగవానుడు) అనుకూలవాయువు. వేదశాస్త్రములద్వారా సన్మార్గమున నడిపించెదను. అయినను సంసారసాగరమును తరించనివాడు తనజాతిని నశింపుచేసికొనును. ఆత్మహంతకుడు. ప్రాణులకు జీవనసమానమగు జలప్రవాహమును కొనిపోవు గంగాదిమహానదులకు ఒకవైపునుండి మరియొకవైపునకు పోవుటకు రెండుమూడు క్రోసులదూరమున వంతెనలు కట్టబడియుండును. మధ్యమధ్యనౌకలు ఉండును. అయినను తన సోమరితనముచే ఏమానవుడైనను తన బాహుబలమునందు నమ్మకము కలిగి మిథ్యాహంకారముచే ప్రవాహమును ఈది దాటవలెనను తలపుతో వానిలో మునిగి చనిపోయినచో జలప్రవాహమును దూషించవచ్చునా? అదేవిధముగా సృష్ట్యాదినుండియును మానవులకు పరమకృపాసముద్రుడు సంసారసంతరణము కొరకు వేదాదిశాస్త్రములను రచించెను. చదువుకున్నతల్లి తనకుమా

ని ఎంతయో కష్టముతో పెంచి పెద్దవానిని చేయును. చదువుకొన్న
ండ్రి ఆతనికి వినయము, వివేకము, విద్య నేర్పుటకు ప్రయత్నిం
చును. ఆతడు పూర్వజన్మమునందలి మహాపాపములచే తండ్రిపై
శ్రద్ధాభక్తులు కలిగియుండక ఆతని అధీనములో వినయ, వివేక,విద్యా
సులు గ్రహించకపోయినచో తండ్రి ఏమిచేయును? ఇదేవిధముగ
ఈశ్వరరచితములగు శాస్త్రములయందు అభిరుచి లేకపోవుట తన
కర్మదోషము.

ఈశాస్త్రములే ఈశ్వరనిర్మితములగు వేదోపనిషత్తులు. అవి
చాల విశాలమైనవి. క్లిష్టమైనవి.అవి ఎల్లరకు సంపూర్ణిగా లభించవు.
కావున అనేకమంది ఆచార్యులు వానిపై భాష్యములు, టీకలు మొద
లగునవి వ్రాసిరి. అవి మానవులను అందరిని శ్రేయోమార్గమునకు
కొనిపోవును. కాని ప్రాకృతజనులు ఈటీకలను భాష్యములను తెలిసి
కొనలేరు. ఇట్టి ప్రాకృతజనులే ఎక్కువమంది కలరు. వారియందు
కూడ ముముక్షుత్వము ఉండునుకదా! వారికికూడ ఏదో ఒక ఉపాయ
మును ఏర్పాటుచేయుట ఆపరమపిత కర్తవ్యము. అందుకొరకు ఆపర
మాత్ముడు మహాత్ములను అకారణ జగద్ధితైషులగు శాస్త్రానుకూల
ఆచారపరులనుగా సృష్టించియున్నాడు. అట్లు సర్వశాస్త్రసిద్ధాంతము
లను చదువుకొని వానిని ఆచరించు మహాత్ములవద్దకు వెళ్ళి శ్రేయో
మార్గమునుగురించి చర్చించి వారి బోధనలను అనుసరించవలెను.
మనువుకూడ చెప్పెను.

"వేదోఽఖిలో ధర్మమూలం స్మృతిశీలే చ తద్విదామ్ ।"

వేదములు, వేదవేత్తలు రచించిన స్మృతులును, వారి సదా
చారములును ధర్మమునకు మూలము. కావున వేదములో చెప్పినట్లు
ఆచరించవలెను. ఇతరులకు వేదమార్గచ్యుతులకు, వేదమార్గానుసర
ణమును ఆదేశించవలెను. మూలముద్వారా వృక్షము రక్షించబడు

నట్లు చ్యుతమగుచున్న ధర్మమును రక్షించునవి వేదములు, వేదాను కూలములగు ఉపదేశములును, ఆచరించు వేదవేత్తలును మాత్రమే. వీరు ధర్మమునకు మూలము. ఉత్తములగు మహాత్ములు దొరకుట దుర్లభము. నేను జగత్తునందు పూజలను పొందుటకు మహాత్ముని స్వరూపములో అక్రమములను చేయువారు చాలమంది కలరు. ఇది ఈపుస్తకమునందు చాలచోట్ల వ్రాయబడినది. ఇక వివరించ నవసరము లేదు.

అదృష్టవశమున నరసింహ మహాత్మావంటి మహాత్ములు ఉద్భ వించుచుందురు. శ్రీకృష్ణపరమాత్ముని విహారస్థానమగుటచే ఇతరదేశ ములవారుకూడ ద్వారకాపురియందు సహజమగు ఆకర్షణమును పొంది అనేకమంది మహాత్ములు ఇక్కడికి వచ్చెదరు. ఇట్టి మహాత్ములలోని వారే శ్రీప్రకాశానందస్వామివారును, శ్రీనిత్యానంద స్వామి వారును. వారి ప్రసంగములు ఈగ్రంథమున చేర్చబడినవి.

ఆవుయొక్క శరీరమంతటను పాలు ఉండును. కానిదూడయం దలి స్నేహముచే స్తనములలో పాలని కేంద్రీకరించును. కాని ఏ మూర్ఖుడైన స్తనములనుకోసి పాలు తీసికొనదలచిన పాలకు బదులు రక్తము వచ్చును. మహాత్ములకుకూడ పక్షపాతము ఉండును అనునది ఎవరును కాదనలేరు. భారవిని పరిశీలుదు.

నిరుత్సుకానామపి యోగభాజాం భవన్తి భవ్యేషు హి పక్షపాతాః ।

నిస్పృహులనబడెడు యోగులుకూడ ఉత్తమజనులయందు పక్షపాతమును కలిగియుందురు భావ్యకారులుకూడ చెప్పిరి.

తత్త్వే పక్షపాతో హి ధియాం స్వభావః ।

తత్త్వము అనగా సారపదార్థము, ఉత్తమపదార్థము. దాని యందలి ఆకర్షణ ప్రేమ కలిగియుండుట ప్రకృతికి సంబంధించిన గుణము. పక్షపాతమనగా తనభక్తులయందు వాత్సల్య

యుండుట. ఈవాత్సల్యముచే గోమాతవాత్సల్యమువలె వారు అమృతసమములగు దుగ్ధములనంటి తమజీవితాంతకృ కఠినతపఃఫల మగు శాస్త్రసిద్ధాంతామృతమును భక్తులచే పానము చేయించెదరు. అధికారిభేదముచే అందు మార్పు కలుగును. భాగవతమునందు పృథుమహారాజు పృథ్వీదోహనము చేసిన తరువాతి ప్రకరణమున వ్రాయబడినది. ఋషులు బృహస్పతిని దూడగాచేసి ఇంద్రియము లనెడు పాత్రయందు పవిత్రమగు వేదరూపమగు దుగ్ధమును పితికిరి. దైత్యులు ప్రహ్లాదుని పాత్రగాచేసి ఇనుపపాత్రలో మద్యమును పితికిరి.

ఒకే భూమాతయను ఆవునుండి దోహనకర్తలు పాత్రవర్ణ భేదముచే తమతమ అభిరుచులననుసరించి పితికిరి అని పైవాక్యముల నుండి రుజువగుచున్నది ఉత్తములగు సాధువులును, మహాత్ములును తమభక్తులకు శాస్త్రసారములగు అమృతతత్త్వమును పానముచేయిం చుదురు. పాత్రభేదముచే ఫలితమునందు భేదము వచ్చినచో భవ భూతివాక్కు సార్థకమగును.

వితరతి గురుః ప్రాజ్ఞే విద్యాం యథైవ తథా జడే
న తు ఖలు తయోః జ్ఞానే శక్తిం కరోత్యపహన్తి వా ।
భవతి చ పునర్భూయాన్భేదః ఫలం ప్రతి తద్యథా
ప్రభవతి శుచిర్బిమ్బోద్గ్రాహే మణిర్న మృదాం చయః ॥

సహాధ్యాయులగు మేధావియు, మూర్ఖుడును ఉపాధ్యాయుని వద్ద విద్యాభ్యాసము చేయుదురు. బుద్ధిగుంతుని మేధాశక్తిని ఎవరును పెంచలేదు. బుద్ధిహీనునది ఎవరును తగ్గించలేదు. ఏవిధమగు పక్షపాత మును లేకుండ ఉపాధ్యాయుడు ఇరువురకును చదువుచెప్పును. అయి నను ఇరువురును సమానముగా చదువుకొనలేరు తమ ప్రాకృతికమగు శక్తిని అనుసరించి వైషమ్యములు ఉండును. ఒకే పార్థివపరమాణువు

లతో తయారగు రత్నమునకును, మట్టిబెడ్డకును భేదము లేదు. అయినను రత్నమునందు ముఖప్రతిబింబము కన్పట్టును. మట్టిబెడ్డయందు కన్పించదు అయినను గురుముఖమునుండి చేయబడు ఉపదేశమును విను అవకాశము అందరకును ఉన్నను తమతమ శక్తిననుసరించి ఉత్కృష్ట నికృష్ట గ్రాహకత్వములను ప్రదర్శించును.

శాస్త్రసిద్ధాంతములుకూడ ఇట్టివే. ఈసిద్ధాంతములు ఈవార్తాలాపమునకు దృష్టాంతములతో ప్రాకృతజనులుకూడ తెలిసికొనగలిగినంతసులభముగా తెలుపుటకు ప్రయత్నించబడినవి. వీనిని చదివి, ఆలోచించి ఆచరించు భావుకులకు కళ్యాణమగును.

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః । భద్రంపశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః స్థిరైరఙ్గైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిర్వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః ॥ స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః । స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః । స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు॥

ఓం శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః॥

యాజకుని–పూజించువానిని- రక్షించు దేవతలారా! తమ కృపచేతను చెవులతో కళ్యాణమును వినెదముగాక! నేత్రములతో కళ్యాణమును చూచెదముగాక! స్థిరావయవములతో స్తుతించు మాకుపూజ, ధ్యానము, జ్ఞానము, దానము మొదలగు యజ్ఞములతో దేవతలకు మేలుచేయు ఆయువు లభించుగాక! కీర్తిమంతుడగు ఇంద్రుడు మాకు కళ్యాణకరుడగుగాక! విశ్వప్రకాశకుడగు జ్ఞాత–సూర్యుడు మాకు కళ్యాణము చేయుగాక! కళ్యాణపూర్ణుడగు గరుడుడు కళ్యాణము కలుగజేయుగాక! దేవగురువగు బృహస్పతి మాకు కళ్యాణకరుడగుగాక!

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః॥